

Az Európa Tanács szakértői Budapesten

Konzultáció a törvényjavaslat tervezetéről^x

A tizenhárom évvel ezelőtt született 1979. évi 11. sz. büntetés-végrehajtási tvr.-t módosító törvényjavaslat tervezetéről háromnapos konzultációt szervezett a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, amelyre meghívta az Európa Tanács jogi ügyek igazgatóságának neves, nemzetközileg elismert szakértőit, s felkérte őket, hogy véleményezzék a javaslatot. Joggal reméltük, elméleti és gyakorlati tapasztalataik elősegítik, hogy többszörösen egyeztetett, az európai normákat, a jogállamiság követelményeit érvényre juttató módosító javaslatot terjesszünk a kormány és a parlament elé.

Szakértőnek felkértük *Norman Bishop* urat Svédországból, *Kenneth Neale* urat Nagy-Britanniából és *William Rentzmann* urat Dániából, jelen volt még *Dr. Moldoványi György* főosztályvezető, *Dr. Vóók György* osztályvezető ügyész, *Dr. Nagy Ferenc* egyetemi tanár, valamint a büntetés-végrehajtás vezető szakemberei, akik részt vettek a törvényjavaslat előkészítésében.

A konzultációt *Dr. Bárd Károly* helyettes államtitkár úr bevezető előadása nyitotta meg. Három napon át a következő témakörök kerültek szóba: *Az elítéltek jogai és kötelezettségei, az előzetesen letartóztatottak helyzete, az elítéltek kezelése, a büntetés-végrehajtási intézetek belső rendje, a jutalmazás, büntetés lehetősége, az igazgatók hatásköre, felelőssége, a büntetés-végrehajtási bíró szerepe, az elítéltek elhelyezése, ellátása, tartása, az elítéltek munkavégzése.*

A tanácskozás igazolta, hogy a magyar büntetés-végrehajtás fokozatos fejlesztését az Európai Szabályok szellemében képzeljük el, egyben annak is bizonyítékát kaptuk, hogy az ET ilyen törekvéseinkhez konkrét segítséget nyújt. Ez a konferencia már a második lépcsőfoka kapcsolatainknak. Megteremtette annak lehetőségét, hogy az együttműködés folyamatossá váljék, így a jövőben rendszeresen sor kerülhet a kölcsönös tapasztalatcserére.

A konferenciának nem lehetett célja a magyar büntetés-végrehajtás gondjainak, problémáinak teljes körű áttekintése és megoldása, a vita és konzultáció azonban lehetőséget kínált arra, hogy elképzeléseinket összekössük az európai gyakorlattal és szemlélettel, s ez a konkrét törvényjavaslat véglegesítésénél nagyon hasznos lesz.

Szándékaink és elképzeléseink összhangban vannak az európai gondolkodással, de meg kell jegyezni, hogy a működési feltételek terén jelentős elmaradásunk van. Így korszerűsítéseink csak hosszabb távon érvényesíthetők. Külön köszönetet érdemel, hogy a szakértők felhívták a figyelmet azokra a kérdésekre, amelyek európai szellemű, korszerű szabályozása kevésbé függ az anyagi feltételektől.

Nagyon konkrét, gyakorlatban hasznosítható véleményeket kaptunk az elítéltek jogi helyzetéről, a jogorvoslat lehetőségeiről, az intézetek belső rezsimjére, az igazgatási

^x A tervezetet a mellékletben közöljük.

hatáskörökre vonatkozóan, a fegyelmezés és jutalmazás lehetőségeiről. Az elítéltek osztályozásáról, a differenciálásról, a kezelési módszerekről megfogalmazott véleményeket is alkalmazni tudjuk.

A javaslat által képviselt filozófia és a konkrét megoldások megerősítése mellett számos olyan észrevétel is elhangzott, amelyeket indokolt és célszerű a tervezeten átvezetni, még a kormány elé történő előterjesztés előtt.

Például az elítéltek jogi helyzetének megfogalmazása elsősorban azt tükrözze, hogy az elítéltek állampolgári, emberi jogai a büntetés-végrehajtás alatt is élnek, gyakorlásuk lehetősége csupán úgy módosul, amennyire a szabadságvesztés rendje azt szükségessé teszi. *A törvény ne kívánja külön jogokkal felruházni az elítélteket, inkább a személyzet részére fogalmazzon meg normákat, köteleességeket.* Adjon standard szabályokat, ezeket vessük alá a gyakorlat kritikájának. Az összhangot pedig bíróság vagy ombudsman vizsgálja. A társadalmi kontroll úgy is megvalósul, ha a különböző területekre vonatkozó jogszabályok érvényesek az elítéltekre is (pl. munkavédelem). Csak ott legyen eltérő a szabályozás, ahol ez külön indokolt, de közben engedjen szabadságot a végrehajtásban. A javaslatnak foglalkoznia kellene továbbá olyan alapvető kérdésekkel is, mint a végrehajtási fokozatok, a foglalkoztatás és a társadalmi kontroll. *Konkrét javaslatként felvetődött, hogy az elítéltek ismerhessék meg az Európai Börtön szabályokat. A törvény pedig mondja ki, hogy az elítélt személyes szférájának védelmében kivételeknek*

A szakértők szerint a tervezet kilencven százalékában megfelel a legkényesebb igényeknek

van helye. A diszkriminációt tiltó rendelkezésben szerepeljen a nemek szerinti diszkrimináció tilalma is. A személyes szabadságot érintő korlátozó szabályok — mint például a motozás — kerüljenek törvényi szintre.

Több kritika érte az előzetesen letartóztatottak helyzetének szabályozását. Helyes lenne, ha ezzel nem a büntetés-végrehajtási törvény, hanem külön törvény foglalkozna. Nem szerencsés, hogy külön történik a büntetés-végrehajtási intézetben, a rendőrségi fogdában és a katonai fogdában foganatosított előzetes letartóztatás szabályozása. Ellentmondás, hogy az ártatlannak vélelmezett előzetes letartóztatottakra sok tekintetben szigorúbb szabályok vonatkoznak, mint az elítéltekre.

A résztvevők pontos, következetesen alkalmazott terminológiát javasoltak például az elítéltek kezeléséről, neveléséről, a korrekciós tevékenységről. A bánásmódra vonatkozóan pedig javasolták az Európai Börtönsszabályzat szövegezésének megfelelő megfogalmazást. Ettől eltérőnek találták azt a megoldást, amely a fellebbezés költségeit, vagy annak egy részét, az elítéltre hárítja. *A szakértők álláspontja szerint a büntetés-végrehajtás állami feladat, annak költségeit az államnak kell viselnie.*

Javasolták továbbá az elítéltek veszélyességére vonatkozó előírások pontosítását. Külön kezelhetők, akik valóban potenciális veszélyt jelentenek a biztonságra, a társadalomra, s nem célszerű őket együtt kezelni a magatartási zavarokkal küzdő, problematikus személyekkel.

Az elítélteket kötelező lenne tájékoztatni levelezésük ellenőrzéséről, ugyanakkor a felsőbb szervekhez és a nemzetközi szervezetekhez címzett leveleik ne legyenek cenzúrázhatók.

A büntetés-végrehajtási bíró hatáskörének bővítését nagy előrelépésnek minősítették, de javasolták, hogy az elítélt a jogorvoslat megfontolására kapjon 24 órát.

Javaslat hangzott el arról is, hogy az Európai Börtönsszabályok indoklásának megfelelően szövegezzük meg az elítéltek körében végezhető vizsgálatok, kísérletek lehetőségét, illetve tilalmát. Az elhelyezés normatív szabályozásánál javasolták, hogy az elhelyezés ne csak lakóteret jelentsen, hanem az elhelyezés minőségét is (szellőzés, világítás, higiénia).

Az elítéltek nevelésére, foglalkoztatására vonatkozó szabályozás kövesse az Európai Börtönsszabályok 71. és 72. pontjának felfogását. *Az elítélt kötelezően választhasson tanulás, képzés vagy munkavégzés között, s mindegyik tevékenység azonos jutattal járjon.*

* * *

Megnyugtató, de önelégültségre korántsem okot adó tény, hogy szakértő vendégeink véleménye szerint a tervezet 90%-ban megfelel a legkényesebb igényeknek és a hiányzó tíz százalék is inkább jogtechnikai, megfogalmazásbeli hiányosságokat takar, amelyek viszonylag könnyen megszüntethetők. Természetesen a magyarországi gazdasági nehézségek miatt a készülő bv-reform nem hasonlítható megvalósulásában az országokban lévő viszonyokhoz, de szemléletében, tendenciáiban európai. Külön kiemelték: egyedülálló, hogy egy ország ilyen jellegű törvényét nemzetközi szakértőkkel átvilágíttatja.

Vincze Tamás